

Kính gửi: Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng

Thưa Thủ tướng,

Là người đứng đầu chính phủ trong giai đoạn này, đất nước đang đặt lên vai Thủ tướng một sứ mạng lịch sử vô cùng quan trọng: "Làm sao đưa Việt Nam hội nhập thành công để phát triển mạnh mà vẫn giữ vững được chủ quyền độc lập của quốc gia và quyền tự quyết của dân tộc". Đây thực sự là một bài toán không dễ dàng khi mà vừa phải đảm bảo đầu tư nước ngoài để thu hút vốn, công nghệ và kết nối với thị trường quốc tế, vừa phải tăng cường được nội lực tương ứng cho các thành phần kinh tế trong nước. Nó còn khó khăn hơn nữa khi mà toàn cầu hóa không chỉ còn là cuộc chơi về kinh tế của các doanh nghiệp mà đã trở thành một định chế, một hệ thống quốc tế mà các nước mạnh khai thác để mở rộng sự ảnh hưởng của mình đến các nước khác, thay thế cho cách mở rộng lãnh thổ và cai trị của chính sách thực dân cũ và mới.

Các đây một vài thập niên các nước Mỹ La Tinh cũng tiến hành cải cách kinh tế quyết liệt bằng cách mở cửa, thu hút đầu tư nước ngoài mạnh mẽ. Nền kinh tế các nước này tăng trưởng nhanh chóng, nhưng cũng trong thời gian đó cách biệt giàu nghèo gia tăng với tốc độ còn nhanh hơn. Các chính sách tăng cường nội lực không được chú trọng nên các nền kinh tế này dễ dàng rơi vào vòng ảnh hưởng và chịu sự chi phối, kiểm soát của các thế lực kinh tế nước ngoài; thậm chí có trường hợp người nước ngoài trở thành nguyên thủ quốc gia. Sau đó là những cuộc khủng hoảng kinh tế kéo theo rối loạn xã hội và biến động chính trị hữu khuynh. Vài năm gần đây, khu vực này lại có xu hướng thiên tả để giảm đi ảnh hưởng của các thế lực kinh tế nước ngoài nhưng xu hướng này cũng đồng thời phá vỡ sự vận động theo qui luật của kinh tế thị trường. Còn phải chờ để xem kết quả cuối cùng nhưng chắc chắn rằng cả hai xu hướng thiên tả hay hữu khuynh đều sẽ không mang đến cho khu vực này sự phát triển một cách ổn định bền vững.

Sau khi nước ta gia nhập WTO đầu tư nước ngoài tăng lên nhanh chóng. Đó là những điều cần thiết nhưng chắc chắn cũng tạo cho chính phủ những vấn đề lớn phải giải quyết. Chưa kể việc cổ phần hóa và lộ trình WTO về tăng quyền sở hữu cho nước ngoài cũng sẽ gia tăng mức độ ảnh hưởng của thành phần kinh tế nước ngoài lên nhanh chóng. Cổ phần hóa là việc cần làm, lộ trình WTO không thể thay đổi và cũng không nên cố gắng trì hoãn. Nhưng thời gian đó có đủ để tiềm lực của các thành phần kinh tế trong nước phát triển thành sức mạnh đủ lớn không? Nếu chúng ta không thay đổi mô hình và cấu trúc nền kinh tế thì sức mạnh của thành phần kinh tế nước ngoài sẽ áp đặt lối chơi của họ mà ở đó chúng ta sẽ chẳng bao giờ có được lợi thế gì để dẫn dắt cuộc chơi. Nhìn vào chiến lược của các nhà đầu tư nước ngoài hiện nay thì thấy rằng mục đích chủ yếu của họ là đầu tư để tạo lợi thế khai thác thị trường trong nước, kế tiếp là tận dụng lợi thế nhân công giá rẻ và tài nguyên thiên nhiên sẵn có của nước ta để xuất khẩu ra các thị trường khác. Đó là những sức hút mang tính vật thể. Thế giới đang trong quá trình phân công lại lao động trên bình diện toàn cầu để sắp xếp lại một trật tự thế giới mới. Quá trình này đang diễn ra rất nhanh và sẽ xác lập trong vòng 5 năm nữa. Làm sao Việt Nam ta tận dụng được thời cơ này để kiến tạo nên một vị thế chiến lược, tránh bị rơi vào những vùng tối, chắc là những điều mà Thủ tướng phải luôn suy nghĩ. Dù mới nhận trách nhiệm cao

nhất chưa đầy một năm nhưng Thủ tướng đã tạo ra một không khí mới, sự phấn khích trong dân đang tăng cao. Xin được chia sẻ một cách nhìn về chiến lược phát triển của đất nước như dưới đây. Nó là sự đúc kết ý kiến của những người rất có tâm huyết đối với sự phát triển bền vững của đất nước.

Trong bài phát biểu khai mạc hội nghị cấp cao Tổng giám đốc thuộc APEC 2006 vừa, Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết đã chuyển đi thông điệp: "Việt Nam là nơi đất lành chim đậu". Ông nhắc đến địa thế của Việt Nam, giá trị của nguồn nhân lực dồi dào, siêng năng, có văn hóa và nhanh thích nghi với cái mới. Việt Nam là đất nước thanh bình và cởi mở. Những điều này dẫn hướng đến một tầm nhìn lớn về chiến lược giao thoa văn hóa và giao lưu kinh tế giữa đông và tây. Đây thực sự là lợi thế về đặc tính của con người Việt Nam trong việc hấp thụ rồi tạo nên những thành tựu văn hóa và kinh tế mới. Việt Nam là nước có nền văn hóa và tiếng nói phương đông nhưng lại có chữ viết theo kiểu phương tây, đó chính là những di sản do lịch sử tạo lợi thế cho dân tộc ta trong một môi trường đa phương toàn cầu của hệ thống quốc tế mới đang hiện hữu. Điều này đặc biệt có ý nghĩa trong một bối cảnh thế giới đang nhiều biến động như hiện nay, xu thế hình thành đa cực chống lại sự đơn cực cộng với sự trỗi dậy mạnh mẽ của Trung Quốc và Ấn Độ, chắc chắn sẽ làm nảy sinh thêm nhiều xung đột cả về quân sự lẫn văn hóa và sắc tộc. Sự xuất hiện một điểm cân bằng về kinh tế, văn hóa và chính trị sẽ cần thiết để duy trì sự ổn định cho thế giới. Và đương nhiên, điểm cân bằng đó sẽ được hưởng lợi rất lớn. Việt Nam là một mảnh đất lành, có đầy đủ những ưu điểm về con người và lịch sử cũng như giá trị của vị trí trung tâm trong vùng châu Á Thái bình dương, cũng là giao điểm của đông và tây để trở thành một điểm cân bằng như vậy. Hơn thế nữa, Việt Nam ta có một nền văn hóa rất phù hợp để tạo ra được sức hút phi vật thể giúp thực hiện điều này một cách thuận lợi.

Hàn Quốc và Đài Loan đã phát triển nhờ xây dựng chiến lược phù hợp với đặc tính văn hóa dân tộc của họ. Hàn Quốc phát huy văn hóa kỷ luật và ý thức chủ tớ để hình thành những tập đoàn lớn đa ngành nghề (chaebol) làm trụ cột của nền kinh tế bằng mệnh lệnh cương quyết từ trên xuống. Đài Loan thì ngược lại, đi theo mô hình từ dưới lên, tận dụng văn hóa gắn kết gia đình và ý thức làm chủ nhỏ lẻ để phát triển vô số các doanh nghiệp nhỏ thành khung xương vững chắc cho nền kinh tế. Các doanh nghiệp gia đình nhỏ này tự phát liên kết dần với nhau để hình thành nên các công ty qui mô lớn hơn, rồi sau đó là những tập đoàn khổng lồ. Việt Nam có văn hóa cá nhân, ý thức thể hiện cá nhân rất cần được phát huy để tạo sức mạnh và động lực phát triển.

Xét về thiên thời, ngoài thời cơ về bối cảnh thế giới nêu trên, Việt Nam còn có được một cơ hội rất tốt nhờ sự thay đổi đặc tính của giai đoạn toàn cầu hóa hiện nay: vai trò chủ đạo của các tập đoàn đa quốc gia đang được dịch chuyển sang các cá nhân. Nhiều công trình nghiên cứu uy tín đã khẳng định điều này, trong đó tác phẩm trình bày vấn đề này thành công nhất là Thế giới phẳng của Thomas Friedman. Một đặc tính quốc tế phù hợp với đặc tính văn hóa dân tộc là một thời cơ vô cùng quý giá cho dân tộc đó. Xét về địa lợi, ngoài các yếu tố địa chính trị đã nêu, nếu tin vào phong thủy thì Việt Nam ta đang nằm vào một giao đoạn đầy thuận lợi của vận 8* nhờ vượng khí của các dãy núi hùng vĩ Đông Triều-Cẩm Phả chầu về thủ đô Hà Nội. Theo nghiên cứu của các nhà phong thủy, các vận 8 đã qua trong lịch sử Việt Nam luôn có sự xuất hiện của các lãnh tụ tài ba mang đến sự cực thịnh cho đất nước. Xét về nhân hòa, các lợi thế về

con người đã nêu phần lớn đang ở dạng tiềm năng, rất cần các chính sách vĩ mô thúc đẩy, tạo điều kiện phát huy thành sức mạnh và động lực thực tế. Tinh thần phấn khích của dân chúng sẽ không thể kéo dài lâu, hơn lúc này hết chính phủ cần tận dụng thời cơ quý giá này để quy tụ và phát triển nguồn nhân lực cần thiết cho quốc gia. Đây là việc thực sự cần đặt ưu tiên lên hàng đầu của mọi ưu tiên. Khi đó Việt Nam sẽ có sự hội tụ thiên thời địa lợi nhân hòa để biến thành điểm cân bằng nổi bật.

Để trở thành một điểm cân bằng Việt Nam phải tập trung phát triển kinh tế dịch vụ. Dịch vụ là chiến lược, phải được ưu tiên và tạo điều kiện để phát huy thật đa dạng ở nhiều qui mô khác nhau để chiếm tỷ trọng áp đảo trong cơ cấu kinh tế. Làm sao mỗi một cá nhân đơn lẻ vẫn có thể trở thành một nhà cung cấp dịch vụ. Phải biến Việt Nam thành một cái chợ quốc tế để có thể mua bán trao đổi mọi thứ hàng hóa dịch vụ gì mà thế giới cần. Việt Nam phải có thể cung cấp bất cứ dịch vụ gì cần cho các nhà sản xuất, các nhà buôn, khách du lịch, nhà nghiên cứu, v.v... đến từ khắp nơi trên thế giới miễn là không ảnh hưởng đến thuần phong mỹ tục. Con người Việt Nam phải có thể giao tiếp ngôn ngữ và văn hóa với những con người đến từ các nền văn minh của thế giới. Môi trường thiên nhiên của đất nước phải được giữ gìn một cách tốt nhất.

Sẽ có rất nhiều việc phải làm để thực hiện được chiến lược dịch vụ này. Tuy nhiên ở tầm vĩ mô, chính phủ chỉ cần tập trung cho các lĩnh vực giáo dục, y tế, giao thông, viễn thông, thuế, xác định vai trò của doanh nghiệp nhà nước, hình thành doanh nghiệp cá nhân. Trong các vấn đề này chỉ có giao thông là cần đầu tư lớn từ ngân sách, các vấn đề còn lại chỉ cần những chính sách đúng đắn sẽ huy động được nguồn lực cần thiết từ xã hội. Các chính sách này nếu được thiết kế tổng thể và đồng bộ thì không những biến Việt Nam thành một điểm cân bằng mà còn hóa giải được những lối chơi mà hiện nay các thế lực bên ngoài đang muốn áp đặt lên sân chơi Việt Nam.

Ngoài ra, lĩnh vực văn hóa nên được nhìn nhận như một mũi nhọn trong quá trình hội nhập quốc tế để tạo ra sức mạnh và động lực một cách chủ động. Từ trước đến giờ vấn đề văn hóa thường được đề cập một cách thụ động như cảnh báo các nguy cơ của văn hóa du nhập, làm sao để bảo vệ văn hóa không bị tấn công, cần có các biện pháp bảo hộ văn hóa, v.v... Các phương tiện truyền thông đại chúng lâu nay nhấn mạnh sự kiện Việt Nam gia nhập WTO là "hội nhập kinh tế quốc tế" mà quên đi các tác động quan trọng của khía cạnh văn hóa trong môi trường toàn cầu hóa. Chưa kể việc tuyên truyền thì nói nhiều đến cơ hội hơn là những nguy cơ. Hằng ngày người dân được nghe rất nhiều các tin tức tốt đẹp từ các phương tiện thông tin đại chúng về những thành quả của tăng trưởng, những dự án đầu tư to tát tạo viễn cảnh hứa hẹn. Các đài truyền hình thì dành rất nhiều thời lượng cho các chương trình giải trí vui vẻ. Một bộ phận không nhỏ người dân hoàn toàn không tìm thấy mình trong những không gian đó, trong khi hàng ngày họ phải đối mặt với rất nhiều những vấn đề mà không biết tìm lời giải ở đâu; muốn tự mình giải quyết thì lại thiếu cả kiến thức lẫn công cụ tối thiểu. Điều này tạo ra sự không hài lòng với thành quả tăng trưởng kinh tế đối với bộ phận không nhỏ đó. Chương trình tuyên truyền thì dành cho lãnh đạo nhiều hơn là cho dân chúng, thiếu hẳn một cầu nối từ các chỉ đạo vĩ mô triển khai thành những điều thiết thực gần với dân nhất. Trong khi đó các động lực vật chất đang được tạo ra từ bên ngoài để tác động đến quyết định và ứng xử của dân chúng cả về kinh tế lẫn văn hóa xã hội. Thị trường chứng khoán Việt Nam đang có những biểu hiện như vậy. Biến Việt Nam thành một điểm cân bằng chiến lược giao thoa văn hóa, giao lưu kinh tế không những sẽ giải quyết được cơ bản những vấn đề này mà còn tạo cho Việt Nam có sức hấp dẫn của

một cô gái không chỉ đẹp mà có cả trí tuệ. Là điểm cân bằng còn giúp Việt Nam ta gia tăng sự bảo đảm an ninh quốc phòng vì chẳng ai dại gì đánh vào cái chợ của mình, cũng giống như Thụy Sĩ đã tránh được các cuộc chiến tranh lớn nhờ làm "túi tiền" của bất kỳ nước nào dù thuộc phe nào.

Kính chào trân trọng.

Trần Huỳnh Duy Thức